

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE CHRISTO CAPITE|| TOTIVS ECCLESIAE,|| QVINQVE LIBRIS|| explicata.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

V. Secunda Classis ex veteri Testamento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53845)

nam Dei, ut Isaias dixit; nam ad verba Isaiæ Ioannes respexit. Præterea absolutè vocatur Christus primus & nouissimus, ut sunt absolutè prima & vltima, literæ *α* & *ω*. At si Christus solùm sit primus inter creaturas, & complementum operum Dei, non erit simpliciter primus & vltimus, sed secundum quid tantùm. Deus enim solus est simpliciter primum principium, & vltimus finis omnium rerum.

CAPVT V.

Secunda Classis ex veteri Testamento.

RIMVS LOCVS Psal. 2. qui Psalmus de Christo intelligitur, tum quia Rabbi Salomon, & ceteri Rabbinus de Messia exponunt, teste Galatino, lib. 3. cap. 7. tum etiam quia de Christo intelligitur Actor. 4. & 13. & Hebr. 1. & certè Paulus ad Hebr. 1. non adduceret ex hoc Psalmo argumentum contra Hebræos, nisi sciuisset Hebræos hunc Psalmum de Christo intelligere solitos. In hoc igitur Psalmo dicitur: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ac ne putemus, Messiam esse Filium Dei per adoptionem, quomodo etiam Israël dictus est primogenitus Dei; subiungit: *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram; apprehendite disciplinam, &c.* Vbi nota, in Hebræo fonte, quem aduersarij semper requirunt, esse *בְּרַחֲמֵי* *Osculamini Filium*, id est, in signum subiectionis osculamini manum Filij aut pedem. Neq; obstat, quod LXX. verterint, *Apprehendite disciplinã*: Illi enim ad sensum, non ad verba respexerunt: tunc enim adoramus verè Christum, cum eius doctrinam recipimus.

Nota præterea in sequentibus verbis: *Ne quando irascatur Dominus*, in Hebræo non esse Dominum, sed referri ad Filium illa verba, *Ne quando irascatur*, nimirum Filium. Ex quo intelligimus vocem, *Domini*, à LXX. additam, ad Filium esse referendam: de quo etiam intelligitur necessariò id quod sequitur: *Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes, qui confidunt in eo.* Hinc est iam argumentũ, Messias est Filius Dei, adorandus ab omnibus Regibus; & quibus ille irascitur, ij omnino peribunt, & qui in illo confidunt, ij beati erunt: ergo Mes-

go Messias est verus Deus. Nam solus verus Deus habet imperium vitæ & mortis, 1. Reg. 2. Item in Scripturis passim in solo vero Deo confidendum esse dicitur, vt Hier. 17. *Maledictus homo qui confidit in homine.* Et infra: *Benedictus vir qui confidit in Domino.*

SECUNDVS locus Isaiæ 48. *Audi me Iacob & Israël quem ego voco. Ego ipse, & ego primus, & ego nouissimus: manus quoque mea fundauit terram, dextera mea mensa est caelos.* Et infra: *Accedite ad me, & audite hoc, non a principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fierent, iheram, & nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius.* Certum est, hunc missum non esse Patrem, tum quia Pater non habet à quo mitti possit, tum etiam quia Filius testatur se missum esse à Patre. Ioan. 8. & à Spiritu sancto, Luca 4. & tamen videmus hunc ipsum missum esse illum Dominum Deum, qui fecit caelum & terram, & qui est primus & nouissimus. RESPONDIT ad hunc locum, quem obiecerat quidam Paulus Thurius, Franciscus DAVID, disput. Albana V. diei, illa verba: *Et nunc Dominus Deus misit me,* dicta esse ab ipso Propheta de se ipso; quam explicationem à Varabulo accepit. Vatablus autem à Rabbiniis.

Probat Franciscus David suam sententiam. PRIMO, quia si iste locus intelligeretur de Christo, Christus fuisset ante incarnationem, at 1. Ioan. 4. dicitur, spiritus Antichristi esse, quia asserit Christum fuisse extra & ante carnem. SECUNDO, quia Paulus dicit Hebr. 1. Deum nouissimè locutum esse in Filio. Isto igitur loco Isaiæ nõ est Christus qui loquitur; nam dicit, se à principio locutum esse. TERTIO, quia illud, *iheram,* solet exponi à Catholicis, ibi, id est, in monte Syna. At Galat. 3. dicitur, lex data in monte Syna per Angelos, non per Christum. At istæ rationes nihil probant, & mirum est illum Paulum Thurium non potuisse eas refellere.

AD PRIMVM, Ioannes non ait, Christum non fuisse ante carnem, sed ait, Antichristum esse, qui negat Christi incarnationem, vt negabant eo tempore Ebion & Cherinthus, & nunc ipsi Transyluani. Hæc enim sunt verba Ioannis: *Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est. & omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est.* h

hic est Antichristus. Quid est autem soluere Iesum, nisi diuidere Verbum à carne, ac dicere, Filium Dei non esse factum verè Filium hominis, sed solùm in eo tanquam in templo inhabitasse? Quid verò est, Iesum in carne venisse, nisi Verbum Dei veram carnem in vnitatem hypostasis suæ assumplisse, atque ita verum hominem factum ad homines venisse?

Ad SECUNDVM, Paulus non negat Dei verbum loquutum ante incarnationem, sed tantùm ait, Deum vltimo tempore loquutum esse corporali ore & voce per Filium incarnatum, qui olim loquebatur per ora Prophetarum.

Ad TERTIVM dico, legem datam in Syna à Deo Patre, & Filio, & Spiritu sancto, sed ministerio Angelorum. Quod autem Isaias ad literam loquatur de Christo, patet primò ex Patribus. nos enim habemus consensum Patrum. Nam Origenes lib. I. contra Celsum, vltra medium. Eusebius libro 5. demonstrat. cap. 6. Athanasius in sermone de sanctissima Deipara, vltra medium. Chrysostomus de sancto & adorando Spiritu, circa finem, Tomo tertio. Ambrosius lib. 2. de fide, cap. 4. Hieronymus & Cyrillus in hunc locum Isaiæ, & Augustinus lib. 20. ciuit. Dei, cap. vlt. ita exposuerunt.

PRAETEREA textus ipse id clamat: *Ex tempore antequam fieret, ibi eram, & nunc Dominus Deus misit me* in Hebræo *הָיִיתִי אִתּוֹ בְּעֵת הַיְהוּדָה וְעַתָּה מֵשַׁלַּח אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה מֵשַׁלַּח אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל*, &c. à tempore essendi hoc, ibi ego, & nunc Dominus Deus misit me, hoc est, cum fierent, ibi eram; & sic verterunt septuaginta: *ἦν ἔνεον ἐξ ἐπιπέδου*, vel ante tempus essendi hoc, id est, vt vertit Hieronymus, *Antequam fieret, ibi eram.* Quid est autem illud, *Essendi hoc?* aliqui exponunt cœlum & terram, vt Hieronymus, & tunc sensus est, Antequam fieret, vel, Cùm fieret cœlum & terra, ego ibi eram. Et hoc certè non potest conuenire Prophetæ.

Alij intelligunt per illud (Hoc) legem datam in Syna. & hoc etiam non conuenit Prophetæ in persona sua; quippe qui natus est multis seculis post legem datam, ne dicam, post creationem cœli & terræ. Itaque duæ istæ explicationes nobis maximè fauent. ALII exponunt de hac prophetia, vt sit sensus, Cùm fieret hæc prophetia, ego aderam. At ridiculum

lum

lum est. quis enim non est, ubi loquitur? Aliqui exponere possent de euerfione Babylonis per Cyrum, nam de hac paulò antè loquebatur Isaias. sed, ibi, id est, in Babylonia non erat Isaias, cùm id fieret, immò euerfa est Babylonia Cyro ducentis annis post mortem Isaiæ: & tamen hîc loquitur de re iam facta, cùm ait: *Cùm hoc fieret, vel, Antequam fieret.* RESTAT solùm, vt dicant, Prophetam de improviso mutare personam: & cùm dixisset in persona Dei, *Antequam fieret, ibi eram:* iam in persona sua dicere: *Nunc Dominus Deus misit me.* sed obstat copulatiua, ET, quæ habetur in textu Græco, Hebræo, & Latino. Cogit enim ea copula, vt de eodem omnia intelligamus. Qui enim dixit, *Antequam fieret, ibi eram,* subiungit: *Et nunc misit me Dominus.* Alioquin si licet, sine causa fingere mutationes personarum, nihil inquam certi ex diuinis literis colligi poterit.

TERTIVS locus est Isaiæ 35. *Deus ipse Veniet, & saluabit nos, tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt, tunc saluet sicut ceruus claudus, & soluta erit lingua mutorum.* Hunc locum de Christo intelligi patet. PRIMMO, quia Dominus Matth. II. respondit discipulis Ioannis *Euntes nunciate Ioanni, &c. cæci vident, surdi audiunt, claudus ambulat, &c.*

SECUNDO, quia nunquam Deus per vllum Prophetam hæc signa fecit. Qui enim tempore Testamenti veteris miracula fecerunt, sunt Moses, Iosue, Helias, Heliseus, & ipse Isaias. At nullieorum curarunt cæcos, surdos, mutos, claudos: quæ signa Isaias nominauit, & Christus passim fecit. Præterea loquitur Isaias de tempore futuro; *Deus, inquit, ipse Veniet, &c.* at omnes illi Prophetæ, qui signa aliqua fecerunt, ante tempora Isaiæ fuerunt. Vnde Dominus Ioan. 14. *Si opera non fecissem, qua nemo alius fecit, &c.*

TERTIO, quia Patres sic exponunt. IRENAEVS lib. 3. cap. 22. CYPRIANVS lib. 2. contra Iudæos, cap. 7. Eusebius lib. 6. demonstr. cap. 21. Hieronymus & Cyrillus in hunc locum Isaiæ. Item Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 28. Augustinus libro de quinque hæresibus, cap. 6. Athanasius libro de humanitate Verbi, ultra medium. Quòd autè Dominus Deus, de quo hîc est sermo, sit Deus Israel, patet, quia absolute Prophetæ dicit, *Deus ipse veniet.* nam Deos falsos & metaphori-

eos nunquam absolute appellant Deos Prophetæ, & præsertim illud pronomen, Ipse, indicat verum Deum, non autem ministrum aliquem loco eius venturum.

QUARTVS locus est Isaïæ 52. *Dicit Dominus, Iugiter tota die nomen meum blasphematur: propter hoc sciet populus meus nomen meum in illa die, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.* Quod is, qui initio loquitur, sit Dominus Deus, certum est, nam vitur nomine ineffabili, & conqueritur, quod blasphemetur nomen suum; & nominat se Deum Israël; & vocat Iudæos, populum suum; ac deniq; dicit, se esse, qui per Prophetas loquebatur. quæ omnia soli Deo vero conueniunt.

Quod autem idem ipse sit Christus, probatur: Nam dicit; *Ego, qui loquebar, ecce adsum.* Quando enim, quæso, qui loquebatur olim per Prophetas, adfuit præsens, vt per se loqueretur, nisi cum natus est Christus? Vnde rectè legitur hæc propheta in nocte Natalis Domini; & omnia sequentia mirabiliter cohærent. Nam statim Propheta quasi videret Christum iam perambulantem montes Iudææ, & euangelizantem, subiungit: *Quam pulcri super montes pedes euangelizantis pacem, prædicantis bonum.* Item: *Oculo ad oculum Videbunt.* Et infra, *Explicans fructus huius aduentus: Consolatus est Dominus populum suum, redemit Hierusalem, parauit brachium sanctum suum in oculis omnium gentium, & Videbunt omnes fines terra salutare Dei nostri.* Et infra: *Præcedet vos Dominus, & congregabit vos Deus Israël.* Deniq; sic exponunt Patres. TERTULLIANVS lib. 4. in Marcionem, ante mediū. EUSEBIVS lib. 6. demonstrat. cap. 24. AMBROSIVS lib. 2. de fide, cap. 3. Hieronymus & Cyrillus in hunc locum.

QUINTVS locus est Isaïæ 45. *Hæc dicit Dominus, Labor Aegypti & negotiatio Aethiopia & Sabaim, viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt; post te ambulabunt, & in tui manibus perget, & te adorabunt, teq; deprecabuntur: tantum in te est Deus, & non est absq; te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël Saluator.* Hæc tam manifestè dicuntur à Domino Deo de Filio suo incarnando, vt Hieronymus in hunc locum scribat nullum esse effugium à laqueis huius testimonij. Nam etsi in superioribus loquitur de Cyro, tamen
quia

quia Cyro non conuenit illud. Non est absq; te Deus, oportet vel hæc dici de Cyro, vt Christum referebat, vel simpliciter de Christo; nec de Patre possunt intelligi, cum ipse Pater sit, qui dicit de alia persona, *Te adorabunt, teq; precabuntur.* Et subiungit verba deprecantium, *Tantum in te est Deus.* & non est absq; te Deus. Adde quod Patri non rectè diceretur, in te est Deus. Christo autem rectissimè omnia conueniunt, nam & in ipso est Deus, cum sit eius humanitas quasi templum Diuinitatis: & absque ipso non est Deus, quia ipse solus cum Patre & Spiritu sancto est verus Deus.

Sextus locus est Baruch 3. *Hic est Deus noster, & non estimabitur alius ad eum, hic adinuenit omnem viam disciplina, & tradidit eam Iacob dilecto suo, post hac in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Hic de Deo Israël clarissimè agitur, qui solus similem non habet, & qui potius quam tradidit disciplinam Israël, id est, legem in monte Syna, tandem homo factus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Atque ita exponunt Patres. **Cyprianus** lib. 2. contra Iudæos, cap. 5. **Eusebius** lib. 6. demonstrat. cap. 19. **Ambrosius** lib. 1. de fide, cap. 2. **Hilarius** lib. 4. Trinit. in fine. **Nazianzenus** orat. 4. de Theologia. **Basilus** lib. 4. in Eunomium, non procul à fine. **Chrysostomus** in orat. quod Christus sit Deus. **Augustinus** lib. 18. ciuit. Dei, cap. 33. **Cyrillus** lib. 10. in Iulianum. **Theodoretus** in hoc locum. **Ad hunc locum nihil respondent, nisi librum esse apocryphum, quia non habetur in Hebræo. At certè longe maior est tot Patrum auctoritas, qui hunc librum vt sacrum & canonicum citant, quàm paucorum hæreticorum, qui eundem librum reiiciunt.**

Septimus locus est Zacha. 2. *Hac dicit Dominus exercituum; Post gloriam misit me ad Gentes, quæ spoliauerunt vos, qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, quæ ecce ego leuo manum meam super eos, & erunt prada his, qui seruebant sibi, & cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me. Lauda & letare filia Sion, quia ego ecce venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus, & applicabuntur Gentes multe ad Dominum in illa die, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui, et scies quia Dominus exercituum misit me ad te.* Hic locus efficacissimus est, vt notauit **Eusebius** lib. 5. de-

3. demonstrat. cap. 25. & 26. Augustinus lib. 20. ciuit. Dei, cap. ult. Item AMBROSIVS lib. 2. de fide, cap. 3. Hieronymus, Theodoretus, Rupertus in commentario huius Prophetæ. Nam verè Dominus exercituum dicitur missus à Domino exercituum, idque frequenter repetitur.

Respondet tamen Franciscus DAVID disput. 8. hunc locum non esse ad propositum, quia est vaticinium de futuro, licet Prophetæ loquatur in præterito: nam loquitur de cõuersione gentium, quæ facta est post Christi ascensionem; ex quo non potest probari, Christum ante incarnationem fuisse. Præterea negat Franciscus David scriptum esse, Iehoua misit me Iehoua. At contra, nam nos non vim facimus in præterito aut futuro, sed in eo, quod iste qui se missum dicit à Domino exercituum, vocat etiam seipsum Dominum exercituum. Et cum constet, vnum tantum esse Dominum exercituum, sequitur, Christum esse vnum & eundem Deum & Dominum exercituum cum Patre suo, licet distinguantur personaliter. Impudenter autem negat Franciscus David scriptum esse, Iehoua misit me Iehoua, nam etiamsi non sit scriptum his verbis simul positis, scriptum tamen est his verbis, licet quibusdam interpositis, quæ non mutant sensum, vt pater.

OCTAVVS locus Zachar. 3. *Ostēdit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini, & diabolus stabat à dextris eius, & aduersaretur ei, & dixit Dominus ad Diabolum, Increpet te Dominus, Satan, Dominus qui elegit Hierusalē* Hic apertissimè videmus, Dominum יהוה dicere Diabolo: *Increpet te Dominus יהוה*. Ex quo sequitur, Dominum יהוה non esse vnam personam, sed plures. Quod autem altera harum sit Christus, docent Eusebius lib. 5. demonstrat. cap. 27. Hieronymus, Theodoretus, & Rupertus in hunc locum. Et rationem reddit THEODORETUS, cur Filius potius sit quam Spiritus sanctus, qui ait: *Increpet te Dominus*: quia nimirum Satan aduersabatur Iesu, filio Ioseph, qui gerebat figuram Christi: Vnde cum nō posset ille Iesus per se Satanæ resistere, Filius Dei, qui etiam IESVS dicens erat, increpuit pro illo Satanā, & simul hac increpatione significauit, se, cum carnem acciperet, diabolū increpaturum, quod fecit Matth. 4. cum ait: *Vade Satana.*

Posset

Posset aliquis respondere, hoc loco Angelum coram quo stabat Iesus, Dominum vocari, & eum dixisse; *Increpet te Dominus*: ita enim exponit Benedictus Arias Montanus in commentario huius loci; & potest confirmari eius explicatio, tum quia in epistola Iudæ Angelo Michaëli tribuitur hæc vox ad Satanam; *Increpet te Dominus*, tum etiam quia frequenter in Scripturis Angeli appellantur nomine Domini, quia legati eius erant, & eius personam gerebant, ut patet Genes. 18. Exod. 3. Iudic. 2. & alibi. At contra, nam locus non loquitur de hac increpatione, sed de alia, quæ facta est ab Angelo contendente cum diabolo de Mosis corpore. Patet. Pro Angelis nunquam appellantur nomine דיי, sed, qui per Angelos loquebatur, qui erat verus Deus: aut certe angelus dicitur דיי, non ut Angelus, sed ut Dominum representans. Sed siue hoc loco Dominus ipse loquatur, siue Angelus Domini personam gerens; semper tamen colligitur esse duas personas, quæ sint vnus numero Dominus. Nam si esset tantum vna persona Dominus, non diceret Angelus illam personam representans; *Increpet te Dominus*, sed ipse increparet, ut personam Domini referens.

NON V S locus Zach. 12. *Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratia, & precum. & aspicient ad me, quem confixerunt.* Hic locus intelligitur de Christo confixo in cruce, & tamen loquitur Deus, qui solus potest effundere in homines spiritum gratia & precum. Nec est opus, afferre testimonia Patrum. Nam Ioann. 19. dicitur impletum hoc, quando Christus crucifixus, & lancea perforatus fuit. & præterea res ipsa clamat. Nam quando, quæso, Deus auctor gratia, confixus fuit, nisi quando Christus verus Deus, & Dominus gloria (ut Paulus loquitur) crucifixus fuit? Vel si hoc non placet, ostendant aduersarij, vbi, & quando Deus Pater confixus fuerit, ut possit verè dicere;

*Aspicient ad me, quem
confixerunt.*

☩